

Anne Bonnie
Kring

Lærer i tysk, dansk, religion og friluftsliv
Center for Specialundervisning, Vejle
smoelfespark@hotmail.com

Åbne sider

Om portfolio i tyskundervisningen

Hvad er en portfolio?

“Man sætter mere pris på tingene – ellers ville det, man har lavet, bare ligge derhjemme sammen med alt det andet.” (Rasmussen 2002)

En portfolio er kort fortalt en systematisk opbevaringsenhed af det arbejde, en elev har lavet, samt det han eller hun er i gang med. Samlingen har til formål at vise elevens arbejde, fremskridt og præstationer inden for et fag, emne eller forløb samt elevens selvrefleksioner og holdninger til området. Eleven vælger indholdet og kriterierne for såvel valg, evaluering som for bedømmelse af værdien i forhold til fælles og individuelle opstillede mål. (Taube 1999)

Rent praktisk kan det være en kasse, en mappe eller en USB-pind: Kassen kan rumme mere og flere forskellige produkter end en mappe, mens mappen eller elektronisk hardware kan holde fornuftigt styr på alt skriftligt arbejde.

Hvorfor portfolio?

“Man bliver mere selvstændig, jeg skal kigge på mig selv og skal ikke altid have voksne til at læse det, jeg har lavet. At jeg selv kan se mine fejl.” (Rasmussen 2002)

Portfoliomethoden er en undervisningsstrategi og et evalueringsværktøj, som tager udgangspunkt i eleven og hans/hendes forudsætninger. Når man kigger på de mange forskellige elementer i portfoliomethoden, vil man finde, at ideerne og tankerne som sådan ikke er nye, men man kan sige, at metoden som helhed er en ny undervisningsstrategi – selvfølgelig med det i mente, at man kan lave portfolio på mange forskellige måder!

Det overordnede formål med portfolio er:

- at skabe overblik og systematik
- at gøre skoleforløbet vedkommende og virkelighedsnært for eleven
- at forberede eleven på livslang, refleksiv og progressiv læring
- at fordele ansvaret for elevens læring mellem alle parter
- at synliggøre faglighed for alle (elev, lærer, ledelse, forældre, udefrakommende instanser)
- at øge dialogen mellem elev og lærer, mellem skole og hjem.

Formålet for eleven – fagligt, personligt og socialt – er:

- ejerskab til egne arbejder – proces og produkt
- udvikling, som eleven selv kan følge med i og er herre over (ansvar for egen læring)
- mulighed for i højere grad at vise stærke sider end svage sider
- styrket evne til at vælge og begrunde valg
- styrket evne til at udtrykke og formulere sig
- synlig progression og faglighed
- medbestemmelse i undervisningen
- øget selvindsigt, selvrefleksion, selvtillid og selvværd
- gensidighed i samspillet mellem eleverne; øget forståelse for hinandens forskellighed
- øget dialog mellem elev, lærer og forældre. (Madsen 2004)

Dannelses- og lærings syn

Portfoliopædagogikken bygger på den konstruktivistiske læringsforståelse. Læring er ifølge denne læringsforståelse en bevidsthedsproces, hvor det kun er den lærende, som kan lære sig noget. Andre kan godt inspirere og skubbe til den enkeltes læring, men ingen kan direkte rykke ved den. Hvor meget andre – fx læreren – kan få lov til at inspirere og skubbe, afhænger af elevens forudsætninger og potentialer.

Læring er en proces, som består i at opnå indsigt, viden og forståelse, skabe mening og udvikle samt videreudvikle nye såvel som gamle kompetencer. Det at lære er derfor en aktiv proces, hvor den enkelte må handle. Eleven skal ikke længere være statist i sin egen læring, men aktør! Der skal tages udgangspunkt i, hvad eleven kan, og eleven bør have mulighed for at få ejerskab over egen læring. Dette resulterer i en ansvarsforskydning, så læreren skal afgive noget af ansvaret, og eleven skal påtage sig en stor del af ansvaret for egen læring. (Madsen 2004)

Vigtige arbejdsmaterialer til portfolio

Nedenfor har jeg opstillet en liste med en række undervisningsmaterialer, som kan være relevante i portfolioundervisningen.

Nogle af dem bør være en del af portfolioen i dens mest skrabede form, andre i en mere udvidet. Fælles for dem er, at de alle understøtter en eller flere af tankerne og formålene bag portfolioen: Udgangspunkt i eleven, (selv-)refleksion, målsætning, planlægning, begrundelse for valg og vurdering.

Sådan er jeg-bogen – en selvbiografi. Anbefalingsværdigt materiale hertil: *Min selvbiografi* af Helle Fisker og Anette Knudsen.

Logbogen – et kendt og godt refleksionsredskab.

Mindmap – et kendt redskab til at tage udgangspunkt i elevernes viden og associationer.

Indholdsfortegnelse – forrest i portfolioen. Den kan med fordel laves ud fra årsplanen for det pågældende fag.

Tjekliste – et redskab til at holde styr på sin planlægning, bevare overblik over og løbende stoppe op og reflektere over sit arbejde.

Adgangsbillet – et refleksionsredskab, hvor begrundelser for udvalg af særlige produktioner til præsentationsportfolio skrives ned.

To Stjerner og Et Ønske – en metode til at tydeliggøre en målorientering. Eleven skriver fx en gang om ugen om to positive skoleoplevelser og et område, som han eller hun gerne vil arbejde med og udvikle sig inden for. (Ellmin 2001)

Guld Kornshæftet – et refleksionsredskab, hvor eleven samler gode idéer og tanker undervejs i arbejds- og læreprocessen. (Madsen 2004)

Fantastiske idéer/Den gode idé-hæftet – et refleksionsredskab, hvor eleven samler alle mulige slags idéer – inspireret af andre og ud fra egen fantasi. (Madsen 2004)

Seks Tænkehatter – arbejdsværktøj til at lære eleverne at bruge forskellige problemløsningsstrategier og til at reflektere over egen tænkning samt til at kunne forstå andres perspektiver. Hatterne har forskellige farver og repræsenterer et aspekt af det spørgsmål eller den idé, eleven arbejder med. (Ellmin 2001)

Tænketårnet – et refleksionsredskab (en model), som opdeler og overskueliggør arbejdsprocessen for eleven i seks niveauer: Aktuel viden, forståelse, anvendelse, analyse, syntese og til sidst evaluering. (Ellmin 2001)

Læsebarometeret – et redskab til at følge læseprocessen. Eleven får et læsebarometer pr. måned og skal sætte sig mål for, hvor mange sider han/hun vil nå at læse på en måned. Sidst på måneden opgør eleven i samarbejde med læreren, om han eller hun har nået sit mål – og derpå sætter han eller hun et nyt mål.

Visuelle kompetence-cirkler – et kombineret målsætnings- og evalueringsredskab, som fremmer refleksionsevnen. Det består af tre cirkler, som omkredser hinanden. Den inderste hedder “kan”, den mellemste hedder “kan næsten” og den yderste “kan ikke endnu”. Eleven sætter forskellige slags kompetenceområder inden for det pågældende fag ind i cirklerne og målsætter og evaluerer derudfra. (Rasmussen 2002)

Lærerens opgaver

Hvad skal læreren kunne for at arbejde med portfolio i undervisningen på en succesfuld og hensigtsmæssig måde? Her er eksempler på nogle af portfoliolærerens centrale kernekompetencer:

- Man skal være klar til at omstille sig og prøve noget nyt
- Man skal sætte sig ind i metoden og pædagogikken
- Man skal lytte til andres erfaringer med portfolio
- Man skal gøre sig klart, hvad man vil med portfolio (formål)
- Man skal turde at give eleverne ansvar
- Man skal have øvelse i konstruktiv respons og støtte
- Man skal kunne lære arbejdsstrategier fra sig.

Lærerens job i portfolioarbejdet er at tilrettelægge en undervisning med faglige oplæg og inspiration, rum til vejledning af eleverne såvel individuelt som i grupper samt at give eleverne metoder, strategier og værktøjer til at søge viden – **lære dem at lære** ved at fokusere på og arbejde med, hvordan de lærer.

Ydermere skal skolen som helhed have besluttet at have fokus på tænkning og læring, for det kræver et trygt rum at gå i dialog, reflektere og udveksle tanker med andre, og portfoliopædagogikken vil have trange kår uden en varm, åben og støttende atmosfære på skolen og i klasseværelset. (Ellmin 2001)

Portfolio – en døgnflue eller?

Portfolio er blevet brugt af kunstnere, arkitekter og fotomodeller i mange år. I dag bruges den nu i forskellige varianter på mange skoler og videregående uddannelser. *Sprogportfolioen* (ESP), lavet af Europarådet, har siden 2001 været brugt i mange sammenhænge; i sprogundervisningen laves sprogpas, og portfolioen fyldes med produkter og viser derigennem på forskellig vis, hvad den enkelte kan på det sproglige område i det pågældende sprogfag. Det er tanken, at man kan tage sprogpasset med sig "ud i verden" – når man fx tager på udveksling, søger job i udlandet og lignende. Europarådsprojektet er blandt andet søsat for at øge kommunikationen og samarbejdet mellem de europæiske lande.¹

I Schweiz blev sprogportfolioen i 2004 indført nationalt som obligatorisk i skolerne til og med 8. klasse. Det kunne være en god ide at gøre noget lignende i Danmark. Effekten og resultaterne af portfolio-pædagogikken vil kun styrkes og øges, hvis den bliver alment udbredt inden for alle uddannelsesområder. Det vil øge dialogen mellem børnehaverne og grundskolerne, mellem grundskolerne og ungdomsuddannelserne, mellem ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser – og sidst, men ikke mindst: mellem de kompetencegivende uddannelser og arbejdspladserne.

Det vil give mening, at den enkelte elev og studerende bringer sin portfolio med sig mellem de forskellige skole- og uddannelsesinstanser.

Som det ses af ovenstående, er der mange fordele ved portfoliomethoden, men der er selvfølgelig også en del områder af undervisningen, hvor portfolioen ikke er det bedste valg. En af de helt store fordele er, at metoden er gennemprøvet, og at flere lande, bl.a. Schweiz, har indført den som obligatorisk. De lærere, der ønsker at bruge metoden, er altså ikke overladt til sig selv og deres egne eksperimenter, men har en stor mængde erfaring at bygge videre på.

Portfolioens fremtid afhænger imidlertid af lærernes og skolernes evne til nytænkning og forandring, af samfundets og skolernes resurser, og endelig vil Undervisningsministeriets fremtidige tiltag også spille en afgørende rolle.

Note

1. www.sprachenportfolio.ch: *Das europäische Sprachenportfolio*. Se endvidere *Sprogforum. Tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik*, (Tema: Den fælles europæiske referenceramme), nr. 31, november 2004, specielt David Littles artikel: *Den europæiske Sprogportfolio*.

Litteratur

- Ellmin, Roger (2001): *Portfoliomodellen – En måde at lære og tænke på*. Dansk udgave: København: Gyldendal Uddannelse.
- Madsen, Claus (2004): *Portfoliopædagogik*. Frederikshavn: Dafolo Forlag.
- Taube, Karin (1999): *Portfoliomethoden – undervisningsstrategi og evalueringsværktøj*. Vejle: Kroghs Forlag.
- Sprogforum. Tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik*, (Tema: Den fælles europæiske referenceramme), nr. 31, 2004.

Film

- Tilrettelæggelse af Rasmussen, Marianne (2002): *Portefølje i folkeskolen*. Århus Kommunale Skolevæsen.

Internetsider

- www.sprachenportfolio.ch: "Das europäische Sprachenportfolio".